

TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)

Uluslararası Hakemli Dergi Yıl: 2025/Güz, Sayı: 9

ISSN 2792-0879

Araştırma Makalesi

Birinci Dünya Savaşı Sonrası Toplumsal ve Edebî Hareketliliği Süreli Yayınlar Üzerinden İncelemek: Yeni Dünya Dergisi Örneği*

Halide Şeyma KUZGUN**

Öz

Edebî metinlere birinci elden ulaşarak yapılan değerlendirmeler, edebiyat tarihçiliğinin yöntem bilgisi bakımından en güvenilir araçlarındandır. Süreli yayınlardan elde edilen metinler devrin hem sosyal hem de kültürel atmosferine ışık tutması bakımından da önemlidir. Birinci Dünya Savaşı sonrası edebî ve toplumsal hareketliliği tarihsel olgulara dayalı bilgi ve belgelerden hareketle yorumlamak amacıyla, bu çalışmada, 1919'da toplam beş sayı yayımlanan *Yeni Dünya* dergisi ele alınmıştır. Dönemin panoramasını çeşitli açılardan yansıtan *Yeni Dünya*, edebiyat tarihçiliğine kaynaklık etme potansiyeli, yayın politikası, teknik özellikleriyle edebî ve kültürel faaliyetleri bakımından incelenmiştir. Dergide yer verilen reklam ve ilanlar; devrin savaş sonrası etkinliklerini ve ihtiyaçlarını görmek açısından dikkate değer kabul edilmiş ve incelemeye dâhil edilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde dergide yayımlanan edebî metinlerden örnekler verilmiştir. Son kısımda ise diğer araştırmacıların çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülen bir tahlili fihrist eklenmiştir. Derginin incelenmesi sonucunda dönemin sosyal koşullarının yayıncılık anlayışına etkisi işaret edilmiş, Birinci Dünya Savaşı'nın geçkin etkilerinin aktüalite ve matbuat hayatında nasıl görüldüğü irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Birinci Dünya Savaşı, süreli yayınlar, Yeni Dünya, edebî hareketlilik

1. I. Dünya Savaşı ve Yeni Dünya

Dünya tarihinin en etkili vakalarından olan savaşlar; milletleri siyasi ve politik yönden etkileyip coğrafi sınırlara müdahale ederken; toplumun içtimai hareketliliği vasıtasıyla kültürel faaliyetlerini de değiştirmiş ve geliştirmiştir. Savaşlar, meydanlardaki yıkımın yanı sıra bürokrasinin çeşitli katmanlarında da bireylerin yaşamlarına etki etmişlerdir. Bu politik gelişmeleri değerlendirmek ve halka duyurmak için basın-yayın organları habercilik faaliyetlerinde gelişim göstermiştir. Bunun yanında edebî faaliyetler aracılığıyla da yıkımın farklı boyutları halka taşınmıştır. Siyasi tarih ile edebî hareketliliğin başlıca kaynaklarından biri olan savaşların doğurduğu çatışmalar, toplumsal ve kültürel dinamikleri dil aracılığıyla görünür kılmaktadır. Bu birikimin de harbin perde arkasında kalan ve yurt

*Geliş tarihi: 13.06.2025

Kabul Tarihi: 29.10.2025

Atıf: Kuzgun, H.Ş. (2025). Birinci Dünya Savaşı Sonrası Toplumsal ve Edebî Hareketliliği Süreli Yayınlar Üzerinden İncelemek: Yeni Dünya Dergisi Örneği. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 9: 1-33.

**Arş. Gör., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, MALATYA/TÜRKİYE, E-posta: halide.kuzgun@ozal.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8158-6485

genelinde kaynayan bir matbuat hareketine dönüştüğünü belirtmek gerekmektedir. Savaşın yıkımını, kıyımını topluma haber vermek üzere kaleme alınmış kurgusal metinler ve süreli yayınlar, basın hayatında yeni bir cereyana neden olmuştur. Savaş sürerken bir yandan milletin iyileşme atılımları bir yandan da yeniden yapılanma çabası, edebî metinlerde ulusal dayanışma ve millî bilinç temalarıyla işlenirken; süreli yayınlar bu toplumsal iyileşmenin sesi olmuştur.

1919 başlarında, savaşın neden olduğu ekonomik yoksunluk, demografik kayıplar ve gündelik yaşamda çöküş, halka temel değerlerinin hatırlatılması ihtiyacını doğurmuş ve bu ihtiyaç edebî mahfillerin bir endişesi hâline gelmiştir. Millî Mücadele Edebiyatı ve Mütareke Dönemi Edebiyatı gibi belirli kanonik hareketliliklerin, en azından bu dönem açısından, halkı siyasal bilinç, toplumsal sorumluluk ve modernleşme ilkeleri konusunda uyarmak ve yönlendirmek amacıyla şekillendiği söylenebilir. Konu, tema ve yazı dili bakımından ortak çerçeve oluşturma çabası, yalnızca estetik kaygılarla sınırlı kalınmadığı eğitim, hukuk ve ekonomi gibi alanlarda da yenilik bilincini kazandırmayı hedeflediği görülmektedir. Bu bağlamda sanat ve yayın organlarının, toplumu her alanda yeniden inşa etmeye dönük fikirleri yayma işlevini üstlendiği söylenebilir. Bu bağlamda *Yeni Dünya* dergisi söz konusu yenilik gündeminin somut bir temsilcisi olarak değerlendirilmelidir.

2. Yeni Dünya Dergisinin Tanıtımı

2. 1. Yayınlanma Serüveni

“Yeni” kavramı, Ali Canib Yöntem’in “Yeni Hayat” felsefesi ve bu anlayışın beslendiği Yeni Lisan Hareketi (1911), Türk edebiyatı ve düşünce dünyasında “yeni”nin sınırlarını belirleyen zeminlerden biridir. Bu hareket yalnızca dilde sadeleşmeyi değil ulusal kimliği yeniden inşa etme, zihniyet dönüşümü ve edebî üretimde halk merkezli bir yönelimi hedeflemektedir. Bu bağlamda “Yeni” ibaresi, geçmişin yabancılaşmış unsurlarına karşı, ortaya çıktığı toplumun köklerinden beslenen yerli bir kimlik inşa etme sürecini temsil etmektedir.

Bu anlamda “yeni”, yalnızca bir moda ifadesi değildir. Dilde başlayan bir uluslaşmanın estetik, eğitim, siyaset gibi alanların tümünü şekillendirecek toplumsal pratikleri yaratma çabasıdır. Nitekim “Yeni Lisan” hareketi, dildeki sadeleşme aracılığıyla toplumsal bütünlüğü ve millî şuuru güçlendirmeyi amaçlarken “Yeni Hayat” anlayışı bu dönüşümün felsefî zeminini oluşturmuştur. Böylece kavram, artık sıfat değil, kültürel bir ideoloji temsili hâline gelmiştir. Bu yönüyle “yeni”nin kavramsal sınırı, Türk modernleşmesinin dil ve kimlik temelli dönüşümünde aranmalıdır. Bu çalışmaya konu olan *Yeni Dünya* dergisinin yayın hayatına girişi de söz konusu ifadeye paralel bir düşünceyi işaret etmektedir.

Yeni Dünya dergisinin 15 Haziran 1335 (1919) tarihli ilk sayısında “Rûmî ayların birinci ve on beşinci günlerinde neşrolunur asrî hayatın müdafidir” ifadesiyle, derginin on beş günde bir yayınlanacağı belirtilmektedir. Derginin bütün sayılarının kapaklarında görsel bir kompozisyon ile karşılaşılmaktadır.

Bunun yanında derginin adı, ilk yayının tarihi ve nüsha fiyatı bulunmaktadır. Derginin iç kapağında; imtiyaz sahibi, ser muharriri, idarehanesinin adres bilgileri, senelik ve aylık ücretinin yanında Sadrazam Ferit Paşa'nın bir portresi de bulunmaktadır. Böylelikle dergi yönetiminin millî bilinç merkezli fikrî yönüyle ilgili de ipucu verilmektedir.

Derginin kapağında; arka fonda berrak bir İstanbul Boğazı manzarasının üzerinde, bir yıldız ve hilalin belirgin şekilde görüldüğü ancak koyu renkli bir göğün altında duran, biri üzüntüden dizleri üzerine çökmüş diğerrinin de onu teselli ettiği gözlemlenen iki kadının görsel kompozisyonuna yer verilmiştir (bk. EK 3: RESİM 2). *Yeni Dünya* başlığı bu iki kadının üstünde İstanbul manzarasının üzerine konumlandırılmıştır. Berrak bir boğazın üzerine yazılan *Yeni Dünya* 'nın altında hüznü iki kadının, hilal ve yıldız motifleriyle öne çıkartılan resminde, millî duyguları öne çıkaran bir görsel kompozisyon elde edilmiştir. Görselin sol alt köşesinde derginin fiyat bilgisi bulunmaktadır. Hemen yanına da ilk sayıda yazıları bulunan yazarlarının isimlerine yer verilmiştir. *Bu nüshada: Cenap Şahabettin, İsmail Hakkı [Baltacıoğlu], Fazıl Ahmed, Hüseyin Rahmi Beylerin eserleri.*

2. 2. Derginin İsmi ve Yayın İlkeleri

Derginin basın hayatına girdiği 1919 yılı, Birinci Dünya Savaşı'nın henüz sonlandığı dönemdir. Türk milleti, Kurtuluş Savaşı sürecinde millî bir seferberlik ruhuyla yeniden örgütlenmiştir. Siyasi alanda meydana gelen kurtarıcı ve yenilikçi politikalar ve fikir ayrılıkları edebî hayatta da kendini göstermeye başlamıştır. Milliyetçilik, ümmetçilik, Osmanlıcılık fikirlerini benimseyenler ve Meşrutiyet yanlılarının edebî hareketliliği, savaş sonrası sosyal ve sanatsal ortamda kültürel aktivitelerin çeşitlenmesine neden olmuştur. İşte *Yeni Dünya* dergisi bu çeşitlilik içerisinde yayın hayatına başlamıştır.

Yeni Dünya dergisi her alanda yeniliği ve gelişmeyi hedeflemekte ve savaşın yalnızca silahla değil, akıl ve inançla da kazanılacağı düşüncesini benimsemektedir. Bu dergide ele alınan “yeni hayat” düşüncesi millî, kültürel ve ahlaki yeniden doğuşun adı; kurtuluşun hem bedensel hem zihinsel yönünü birleştiren ideolojik bir harekettir. Savaş sırasında değişen dinamiklere savaştan çıktıktan sonra geri dönmek yerine, yeni atılımlar gerçekleştirmek ümidi taşınmaktadır. Bunu da *Yeni Dünya* başlıklı manifestolarında şöyle ifade ederler:

Biz ne eski hamamı isteriz ne eski tası... Biz yeni bir kurtuluş yolu isteriz. Biz bu yeni kurtuluş yolunun çağı yeni bir hayat isteriz. Vücudumuzda yaşayan ölen ümit bacaklarımıza elbette kuvvet verecek bizi o kurtuluş yolunda yürütecek. Kafamızdaki mantık da yeni hayatı hazırlayacak olduğunu ispat edecek (Yeni Dünya, 1919: S. 2 s. 1).

Yeni Dünya dergisinin yazarlarının fikrî ve edebî anlayışı, Yeni Lisan hareketine benzer biçimde; her alanda eskiye ait kalıpları terk ederek “yeniye” esas alan bir düşünce biçimini savunmaktır. Bu

yenilenmenin sürekliliğini sağlayacak unsurun ise, kültürel ve tarihsel bilinçle yetişmiş Türk aydını olduğu vurgulanmaktadır. Dergiye göre, Türk aydını çağın koşullarına uyum sağlamak ve geleceği inşa edebilmek için, Türk dilinin ve edebî geleneğinin bünyesinde taşıdığı tarihsel birikimden yararlanmak zorundadır. Yenileşme sürecinde rehberlik edecek en güçlü dayanağın bilim olduğu, ancak bu bilimin kendi kültürel temelleriyle bütünleşmeden kalıcı olamayacağı düşüncesi, derginin temel problemini oluşturmaktadır (S. 2 s. 1).

Yeni Dünya, çağdaş bir düzenin sesi olma ümidiyle yayın hayatına başlamış; derginin ikinci sayısında yer alan “Yeni Dünya” adlı başyazıda, bu düşünce açıkça ortaya konmuştur. Yazıda, dergi yazarları okura Batı’nın taklit edilmesinden farklı bir yenileşme yolunun da mümkün olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Derginin ismi, bu yönüyle hem zihinsel hem toplumsal düzeyde yenilenmeyi ifade eden bir sembol niteliğindedir. Bununla birlikte edebî gelişimin tek yönlü bir Batılılaşma süreciyle gerçekleşmeyeceği kabul edilmekte; Batı’dan alınan bilim ve kültür birikiminin, Türk toplumunun ruhuyla ve tarihsel değerleriyle harmanlanması gerektiği savunulmaktadır.

Kısa ömürlü bir süreli yayın olmasına karşın, matbuatın birbirinden meşhur ediplerinin kalem faaliyetlerine *Yeni Dünya* dergisinde rastlamak mümkündür. Yayın politikalarının duyurulduğu, “Karilerimize” başlığı yönetim adına yapılmış bir açıklama mahiyetindedir. İkinci sayının ilk sayfasında derginin yayın ilkeleri okura sunulmaktadır. Derginin ilk sayısında ser muharririn Mehmet Rauf olduğu bilgisi yer alırken; ikinci sayıdan itibaren de kendisinin dergi ile olan bağının kesildiği duyurulmuştur. “Karilerimize” adlı metinde derginin ilk sayısından sonra yapılan değişikliklere de yer verilmiştir. Dergi yönetimi de ilk sayının istedikleri biçimde olmadığını belirterek bir değişikliğe gidildiğini ifade etmişlerdir.

2. 3. Teknik Özellikler-Mizanpaj

Yeni Dünya’nın isim klişesi dergi kapağının odağında bulunmakla birlikte sağında ve solunda sırasıyla; imtiyaz sahibi, derginin adresi, (ilk sayıda) ser muharriri ve derginin ücreti bulunmaktadır. Bununla birlikte derginin isim klişesinin altında Rumî aylar gözetilerek çıkarıldığı da belirtilmiştir. İlk sayıdan sonra derginin ser muharriri bulunmamaktadır.

Derginin ser muharriri ayrıldıktan sonra, bunun yerine dergiye ilan alındığını belirten bir tanıtım ile derginin gözettiği yayın politikasına dair birtakım bilgilendirmelere yer verildiği görülmektedir. Bu bildirinin işe yaradığı, dergiye gelen reklam ve ilanların, içeriğin hatırı sayılır bir bölümünü oluşturduğundan anlaşılmaktadır. İlanların çoğunlukla ilaç, doktor, hastane ilanı olduğu görülmektedir. Bu durum savaş sonrasında toplumun sağlık hizmetine olan ihtiyacının bir göstergesidir. Dergide en fazla yer verilen ilanların frengi ilaçları ve temizlik ürünlerine ait olması, dönemin hijyen sorunlarının yaygınlığını göstermektedir. Bununla birlikte özel doktorlar, eczacılar, diş hekimleri de topluma reklam

ve ilan yoluyla ulaşmaya çalışmışlardır. Ayrıca dergide, birkaç forma çıktıktan sonra yayını durdurulan *Ulum-u Tıbbiyye Lügatı*'nın tekrar yayına girmeye hazırlandığının haberi verilmektedir. Yine dergide duyurusu yapılan, yazarlardan Suphi Ethem Bey'in neşrine başlayacağı *Beşer ve Tabiat* adlı derginin de bu düşünceye hizmet ettiğini belirtmek gerekmektedir. Bütün bunlar sağlık sektörünün tıbbi yardımı her anlamda halka taşımak için çabaladığını gösterir niteliktedir.

Derginin ilk sayısında ileri tarihler için birtakım planlamalar yapıldığı belirtilmiştir. Ancak bu planlamalar vaat mahiyetinde değildir. İlk sayfada Cenap Şahabettin'e ait on beş günde bir kere yayınlanacağı bildirilen iki sayfalık bir musahabe bulunmaktadır. Bütününde güncel konuların tartışıldığı bu metin, planlandığı üzere derginin yayınlandığı süreçte içeriğe tekrar dâhil edilmemiştir. İlk sayı iç kapaklar da dâhil olmak üzere 18 sayfadan oluşmaktadır. İlk sayıda çeşitli konuları ihtiva eden düzyazılar; bir deneme, bir şiir, bir basın duyurusu, bir haber ve bir öyküden oluşmaktadır. 15 sayfalık ikinci sayıda ise bunun tam tersi bir durum söz konusudur. Neredeyse hiç görsel malzemeye rastlanmayan bu sayının hacminin artmasında başta Ömer Seyfettin'e ait beş sayfalık bir öykü olmakla birlikte kurgusal metinler ve denemeler büyük rol oynamaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, ikinci sayı derginin manifestosunun duyurulduğu ve ilk sayıda olup da ikinci sayıda okurun karşılaşacağı muhtemel değişiklikleri bildirir. Devam eden sayılar da on beşer sayfa çıkarılarak okuyucuyla buluşmuşlardır.

3. Yeni Dünya Dergisinin Kültür ve Edebî Faaliyetleri

Her edebî metin, ait olduğu dönemin siyasi ve kültürel yapısını yansıtır. Edebî çevre, dönemin toplumsal ve siyasal koşullarına göre edebî yönelimlerini ve ifade biçimlerini şekillendirir. Bu durum, edebî metnin yalnızca bireysel bir üretim değil, aynı zamanda ortaya çıktığı dönemin toplumsal ve kültürel bağlamıyla bütün bir yapı olduğunu göstermektedir. Edebî metni meydana getiren bağlam, ister istemez edebî çevreyi de oluşturarak ikisi arasında bir bağ kurmaktadır. Bu bağ basın-yayın yoluyla dönem zihniyetinin birincil kaynağı konumuna yerleşir.

Yeni Dünya dergisi de 1335 (1919) yılında yayın hayatına başladığında, edebî faaliyetlerine dönemin sosyo-politik yapısından hareketle fikrî ve içtimai anlamda yön vermiştir. Toplumun içinde bulunduğu savaş ortamı neticesiyle edebî muhitte mütareke dönemini yansıtan bir atmosfer hâkimdir. Derginin yayınlandığı dönemin mütareke yılları olması, dergi edipleri arasında asker ve vekillerin bulunması gibi etkenler, yazarların dönemle alakalı görüşlerini de yazılarında mevzu etmelerine sebep olmuştur. Sanatkârların edebî metne ideolojik bir ödev yüklemeleri sonucunda dergiye toplumun aynası gözüyle bakmak gerekmektedir.

Yeni Dünya'nın edebî hareketliliğinde edebî metinler, yayın reklamları ve edebiyat disiplini ile ilgili ilmî yazılarla karşılaşmak mümkündür. Derginin yayınlandığı beş sayıda toplam dokuz şiir, dokuz

hikâye, bir tiyatro metni bulunmaktadır. Bütün bu metinlerde konu ve tema bakımından görülen birliktelik *Yeni Dünya* dergisinin belirli bir fikir hareketinin tezahürü olarak basın hayatında yer edindiğini düşündürmektedir. Metinlerin muhtevasının tamamına yakınında, derginin söz konusu edebî çizgisine bağlı kalındığı gözlemlenmektedir. Bu fikir, derginin ikinci sayısında İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından yazıldığı düşünülen “Yeni Dünya” başlıklı yazıda; millî ve manevi duyguları pedagojiden sosyolojiye, edebiyattan siyasete kadar benimsenecek bilim dallarında uzmanlaşmak ile gerçekleşeceği düşünülen yeni hayat tasavvurunu karşılamaktadır.

3. 1. Dergideki Şiir Hareketliliği

Yeni Dünya dergisinin neredeyse her sayısında en az iki şiir bulunur. Şiirler bugün de olduğu gibi dün de kültür ve sanat dergilerinin içeriğinde önemli bir konuma sahiptir. Bunun sebebi sanat ürününün yegâne malzemesi olan estetik öznenin, poetik metinlerde mensur metinlere nazaran daha fazla öne çıkmasıdır (Aristoteles: 2007). *Yeni Dünya* dergisi de estetik kazanımının büyük bölümünü tıpkı günümüz edebiyat dergileri gibi şiirlerden karşılamaktadır.

Çalışmanın kaynağı olan *Yeni Dünya* dergisi hem savaş dönemini yansıtmaları hem de yayın organında Türk Edebiyatının önemli şairlerine yer vermesi bakımından zengin bir şiir malzemesine sahiptir. Dergide yayımlanan bireysel temalı şiirlerin başında gelen Faruk Nafiz, sırasıyla “Mehtap”, “R. B.’nin Gözleri” ve “Önce Anlatayım” başlıklı üç şiiriyle ayrı ayrı üç sayıda yer almaktadır. Faruk Nafiz’in yanı sıra; Yahya Saim Ozanoğlu, Yusuf Ziya, Seyfi, Salih Zeki’nin de aralarında bulunduğu şairler coşkulu bir lirizmin işlendiği konulara ağırlık vermişlerdir. Yalnız dördüncü sayıda rastlanan Mehmet Emin’e ait “Benim Ömrüm” adlı şiir, şairin sanatkarlığını yansıtan hamasi bir söyleyiş tarzının tezahürüdür.

İlk sayıda karşılaşılan “İman” başlıklı S[in] A[yn] müstearına ait şiir, sevgiliye duyulan aşkın şiir öznesinin dindarlığıyla eş değer bir mevkide konumlandırılmıştır. Biçim olarak yeni (sone); ancak Allah aşkı ile birey aşkını eş tutması itibarıyla içeriğinde alışıldık bir temayı işleyen şiir, İslam Etkisiyle Gelişen Türk Edebiyatı dönemine ait motifler barındırmaktadır.

Salih Zeki’ye ait “Sen ve Mezar” şiirinde Abdülhak Hâmid ile moda hâline gelen, ölen sevgiliye yazılan ağıt niteliğinde kaleme alınan lirik şiir tarzının benzerine rastlanır. Derginin bireysel temalı şiir hareketinin çoğunluğunu, hatta neredeyse tamamını oluşturan lirik aşk şiirlerinin büyük bölümünü de sevgiliye duyulan özlem temalı melankolik şiirler oluşturmaktadır. “Sen ve Mezar” başlıklı şiirin yanı sıra Yusuf Ziya’ya ait “Kıskanç” ve Seyfi’ye ait “Usanç” şiirleri bu türe örnek gösterilebilir.

Üçüncü sayıda karşılaşılan “Mehtap” başlıklı metinde şair özne, sevgilisini doğada var olan güzelliklerle bağdaştırarak aktarır. Metin 1919 yılında, *Yeni Dünya* dergisinde yayınlanırken; her ne kadar millî duyguların ön plana çıktığı edebî metinler oluşturulmaya başlanmışsa da diğer tarafta hâlâ “sanat şahsi ve muhteremdir” görüşünün hâkimiyeti devam etmektedir. “Mehtap” şiiri Hâşim’in saf şiir ve izlenimci

estetığının bir örneği gibidir. Tabiatın alınan birtakım yansımaların sevgiliyle bağdaştırılması Ahmet Hâşim ve Fecr-i Âti'nin etkisinin devam ettiğini göstermektedir. Faruk Nafiz'in "Mehtap" adlı şiirinde doğa-sevgili bütünlüğü bulunmaktadır. Şiir metninde sevgiliye doğaya ait nesnelerle seslenilmesi dikkat çekmektedir. Şairin bu yaklaşımı empresyonizmin dönem içerisindeki etkisini kaybetmediğini gösterir niteliktedir.

Ayın rengi solgun, sular madeni

Uzun neftî pullarla titrer deniz

Bütün belde sahilde bekler seni

Bugün her gönül, hasılı her ruh açık

Dudaklar gülümser beyaz ensene

Deniz rengi tüllerle mehtaba çık

Deniz rengi tüllerle süslensene

Güzel kız, güzel sahil kızı

Ey ıssız al gözlerin sahibi

Bir akşam da sen süsle rüyamızı"

Bu sahilde matemli tüller gibi

(Yeni Dünya, S. 2. s. 18)

Biz aşkınla yol bekleyenlerdeniz

Yusuf Ziya'nın, sevgiliye hasret temalı "Kıskanç" başlıklı metni derginin bireysel temalı şiirleri arasında dikkat çekmektedir. Bu durum derginin yalnızca toplumsal ve dinî meselelerle sınırlı kalmadığını, bireyin duygusal varlığını da edebî bir mesele olarak ele almaya başladığını gösterir. Böylece metin, millî görüş çevresinde edebiyatın salt ideolojik bir araç değil, bireysel ifade zemini olarak da değerlendirilmeye başladığının işaretidir.

Sevgilim, gönlümde fırtınalar var

Sıcak kollarınla biraz beni sar

At beyaz omzundan şu ince tülü

İstemem ben seni böyle örtülü

Sevgilim, ölsem de senden ayrılmam

Görmeye gelirim yine her akşam

Bürünüp kabrimin karanlığına

Sessizce girerim ıssız odana!

Yeni Dünya dergisindeki kalem faaliyetleri, kolektif bir millî bilinç çerçevesinde değerlendirilirken şiir metinlerinin coşkun bir lirizmle kaleme alınması, dünyevi meseleleri de görünür kılmıştır. Millî görüş

çizgisindeki bir dergide böylesi bireysel duyuların yer bulması, edebî çeşitliliğe verilen önemi ve ideolojik söylemin sınırlarının zamanla genişlediğini göstermektedir.

Yeni Dünya dergisi Kurtuluş Savaşı sıralarında yayın hayatına başlamıştır. Dolayısıyla bu dönemde millî ve manevî duyguları perçinleyen edebî faaliyetlerde bulunmak kaçınılmaz olacaktır. Esasen *Yeni Dünya* dergisinin yayın hayatına başlarken gözettiği politikası da bu yönde ilerlemektedir. Bu düşünce, derginin yayın hayatına devam ettiği beş sayı boyunca süreli yayının edebî sahadaki konumunu da belirlemiştir. Böylece dergide yayın veren yazar ve şairler millî duyguları yüksek kimseler olacaktır. Dergide karşılaşılan tek hamasi şiirin yazarı olan Mehmet Emin de Türk Edebiyatında millî duyuyu başarılı biçimde estetize eden şairlerin başında gelmektedir. Derginin 31 Temmuz 1335 tarihli baskısında yayınlanan “Benim Ömrüm” başlıklı metin de şairin bu duyusunun bir tezahürüdür.

Benim Ömrüm

Ben o meçhul yolda bir genç seyyah gibi gezdim;
Felaketler topladım Anadolu dağlarından.
Kaygu çökmüş köylerden o beldelerden matem sezdim;
İnilti işittim gül ve bülbül bağlarından.

Ağlıyordum yanımda nur çehreli bir pir buldum;
İlham aldım sanatın o mukaddes mabudundan.
Ben o sazlı âşıklar diyarında şair oldum,
Ezgi yaptım kalbimin feryadından, ümidinden.

Viran yurdun dolaştım şehrinden bir şehrine.
İstedim ki ırkımın dertlerini nakl edeyim;
Gönülleri sazımın teli gibi titreteyim.

Bu hâlimle benzedim “Konrad”ların şairine
Onun gibi haykırdım: “Ey milletim uyan!” diye
Saç ve sakal ağarttım ben de: “Vatan vatan” diye

(*Yeni Dünya*, 31 Temmuz 1335, S. 4, s. 56)

Alıntılanan metin, bağlamı ve yayınlanma yılı itibarıyla yalnız bireysel bir sanat anlatımı değildir. Aynı zamanda “felaketler içindeki vatanın sesidir. “felaketler topladım Anadolu dağlarından” dizeleri dönemin hem coğrafi hem de manevî yıkımını yansıtır niteliktedir. Şair adeta Anadolu’nun panoramasını çizerek savaşın halk üzerindeki etkilerini izler. Pir, mabut, sazlı âşıklar diyarı gibi ifadeler

şiir metninin toplumsal gerçekçi bir tarafa yöneldiğini göstermektedir. “İrkımın dertlerini nakledeyim” dizesi ise açıkça sanatın “millet için” olduğu fikrini karşılamaktadır. Bununla birlikte “Konrad”ların Şairi” ifadesi Adam Mickiewicz’in 14. yüzyılda Rus yönetimine karşı gerçekleşen Kasım Ayaklanması’na ilham veren hamasi şiiri Konrad Wallenrod’a (URL-3) bir göndermedir. Mickiewicz’in bu şiiri kendi halkına bir uyanış çağrısı yapma bakımından önemlidir. Mehmet Emin’in “Benim Ömrüm” şiirinde millî birlik noktasında halktan irade göstermesini istemesi Mickiewicz’in benimsediği söyleyiş tarzıyla özdeşlik göstermektedir.

3. 2. Yeni Dünya Dergisinde Hikâye

Derginin öykü yazarları arasında Ömer Seyfettin, Reşat Nuri Güntekin, Ahmet Rasim gibi ana akımda anılan isimler bulunmaktadır. Ömer Seyfettin’e ait “Keramet”, “Zeytin ve Ekmek” ve “Havyar” hikâyelerinin dergide neşredildiği görülmüştür. *Yeni Dünya* dergisinin 3 Temmuz 1335 tarihli yayınında Ömer Seyfettin’in “Zeytin ve Ekmek” adlı öyküsü yayınlanır. Bu öyküde yazar, kadın karakterini ahlaki bir sembol hâline getirmektedir. Yıllardır evinde sıcak yemek pişmemiş Naciye’nin kokot olan çocukluk arkadaşıyla karşılaşmasından başlayarak anlatılan hikâye, kadının açlığı ve namusu arasında kalıp kendi canına kıymak istemesiyle noktanır. Yazar, bu hikâyesinde kadınların para kazanmak için güzelliklerini kullanmalarına dikkat çekmektedir. Dış güzelliğin maddi getiri sağlayacak bir unsur olarak konumlandırılışını yoksul bir kadının çaresizliği bağlamında hikâye etmektedir. Bununla birlikte zenginliğin içinde ahlaki yozlaşmayı da fakirlik sayarak bu iki hâl arasında çarpık bir ilişki kurmaktadır. Yemek açlığı ile haz açlığı arasında kurgulanan metinde bir taraf karnını doyurmak için güzelliğini kullanmayı göze alırken; diğer tarafta eğlence ve zevk doyumsuzluğu işlenmektedir.

Ömer Seyfettin’in “Havyar” (14 Ağustos 1335) adlı hikâyesi, “Zeytin Ekmek” adlı metniyle benzer bir konuyu işlemektedir. Hikâyede eski bir şeyhülislam haremî olan Hamdune Hanım ile kızının başına gelenler anlatılmaktadır. Hamdune Hanım kızını evlilik çağına geldiğinde yoksul fakat iffetli olan Hüsam Efendi ile evlendirmiştir. Başlarda kimseyle uzun uzadıya manasız konuşmayan Hüsam Efendi’nin ticarete atıldıktan sonra karakteri değişmiş, son derece lakayt bir insan olmuştur. O kadar ki artık eşinin yüzüne bakmaz olmuştur ve hatta evdeki yardımcı kızlara rahatsızlık vermektedir. Yazar bu hikâyesinde tıpkı “Zeytin ile Ekmek”te olduğu gibi maddi refahın manevi değerleri nasıl yozlaştırdığını aktarmaktadır. Bu değişim bireysel olmaktan ziyade dönemin edebî metinlerinde sıklıkla görülen zevk ve eğlence düşkünlüğünün bir yansıması olarak okunabilir. Hüsam Efendi’nin kimsenin dişlerini bile görmediği biriyken son derece lakayt birisine dönüşmesi, hikâyede kişisel ahlakın toplumsal değerlerle ilişkisini çatışma unsuru olarak ortaya çıkarmaktadır. Para ve gösteriş hırsı, onun karakterinde bir bozulmaya yol açmıştır.

Yazarın dergide yayınlanan “Keramet” adlı bir diğer anlatısı ise ironi, halk inançları, hurafeler ve gerçeklik çatışması gibi temalar üzerine kurgulanmıştır. Hikâyede, bir mahallede çıkan yangın sırasında

halkın kutsal olarak gördüğü türbenin yanmayacağına ve yangın bu binaya ulaştığında biteceğine olan inançları anlatılmaktadır. Metin, türbedeki değerli eşyaları çalmak isteyen ve yangını fırsat olarak gören Çiroz Ahmet isimli anlatı kişisine odaklanır. Çiroz Ahmet işini bitirip kaçmak isterken mahalleli türbenin kapısının önüne toplanmıştır. O da kendisini sandukanın altına saklar ve mahallelinin arasından geçerek uzaklaşır. Bu sırada rüzgârın durup yangının sönmesi mahalleli tarafından türbenin kerameti olarak değerlendirilir. Ömer Seyfettin burada toplumsal bir eleştiri getirir. Halkın yangına akıl ve tedbirle değil, mucize beklentisiyle yaklaşması, bireyleri kaderci ve bir o kadar da edilgen bir konuma getirmektedir. Gerçek ile halkın gördüğü “mucize” arasındaki çatışma hikâyenin bütün anlam katmanlarında ortaktır. Gerçek olayın akışı akılcı bir açıklamaya sahip olsa da halk bunu mistik bir olaya dönüştürmektedir. Bu sahne toplumsal algının kolayca yönlendirilebildiğini gösterir.

Reşat Nuri’ye ait “İnsaniyet Namına” adlı eser, derginin dördüncü öyküsüdür. 1 Ağustos tarihinde 4. sayıda bulunan metin, derginin edebî hareketliliğinde önemli bir yere sahiptir. Hikâye, İstanbul’un önemli kimselerinden birinin evine hizmetçilerinden Emine Hanım’ın doğum yapması sebebiyle bir polis gelmesiyle başlar. Durumu araştıran polis çocuğun babasının evin bahçivânı Rasim Ağa olduğuna inanır. Ancak Rasim Ağa ifadesinde kendisini Emine Hanım’a yönlendirenin evin damadı olduğunu söylemektedir. Damada bu tavrının sebebi sorulduğunda polise “İnsaniyet namına” cevabını verir. Bu olaydan sonra çevrede herkes ahlaka aykırı bir iş yapmak istediğinde bu tümceyi kullanmaya başlar. Kendisi hakkında kadın taciri yakıştırmaları yapılmaya başlayan damat daha fazla dayanamayarak Emine Hanım’ın çocuğunun babasının kendisi olduğunu itiraf eder. Bu olay toplumsal ikiyüzlülüğü ve bireysel ahlakın değişkenliğini gösterme bakımından dikkat çekmektedir. İnsaniyet namına ifadesi erdemli bir davranışın adı olarak görünürken Reşat Nuri bu ifadeyi ters-yüz etmektedir. Artık bu cümle “insaniyet” için değil ahlaka aykırı işlerin bahanesi olarak görülür. Hikâye bireylerin değil, toplumsal vicdanın çürümüşlüğüne göstermektedir.

3. 3. Deneme

Selahaddin Enis ve Halide Nusret’in deneme tarzında yazdıkları metinlere benzer isim vermeleri dikkat çekici bir noktadır. Halide Nusret’in 17 Temmuz tarihli 3. sayıda yayınlanan “Geceler” başlıklı lirik anlatısında gündüzlerden ziyade geceleri kendisine dost bilen bir özne vardır. Aynı şekilde 31 Temmuz 1919 tarihli, derginin 4. sayısında Selahaddin Enis’e ait “Gece” başlıklı metninde de anlatıcı özne geceyi, bütün kötülükleri içinde saklayan bir zaman dilimi olarak addetmektedir. Metnin ana başlığını tanımlarcasına atılan epigrafi ise bu düşüncüyü desteklemektedir: *Zehir çanağı: Gece.*

Dönemin edebî zevki, kültür hayatı bir yana yazarın kimliğini saklamadığı tarzda kaleme alınan metinlerde metnin sembolik yapısından ziyade gerçekçi dili dikkat çekmektedir. Birinci elden kaynaklar dönemin aydın bireylerinin günlük hayatlarında kendilerine dert edindikleri konular hakkında okura bilgi vermektedir. Selahaddin Enis’in “Gece”siyle Halide Nusret’in “Geceler” başlıklı çalışması bunun

açık birer örneğidir. Türk edebiyatında gece; genellikle karanlık, bilinç, yalnızlık, iç hesaplaşma ve gizlilik gibi temaların sembolüdür. Zamana, döneme ve türlere göre farklılık gösteren gece imgesi aşkın ve ayrılığın zamanı, romantik ve psikolojik bir yalnızlığın mekânı, endişe ve belirsizlik gibi geçiş dönemlerinin zamanıdır. Deneme yazarı da bu gelenekten beslense de bu metinlerde gece, imgesellikten farklı olarak gerçek bir deneyim alanını temsil eder. Etraf sessizdir, toplumun denetimi yoktur ve kişi kendisiyle baş başa kalarak itiraflarını ve arzularını açıkça dile getirir. Yazar burada kendine sığınarak literal bir yazma anını yaşamaktadır. Halide Nusret ve Selahaddin Enis gecede yalnızlığı değil kendini dinleme özgürlüğünü bulmaktadır.

Derginin 31 Temmuz tarihli yayınında Selami İzzet tarafından kaleme alınmış olan “Kadına ve Aşka Dair” adlı metinde kadın ve erkek arasındaki iletişimin ilişkinin devamı için erkeğin yalancı, kadının da şuh olması gerektiği düşüncesi vurgulanmaktadır. Dönem zihniyetine bakıldığında da anlaşılabileceği üzere birtakım mesire yerleri veya Çamlıca gibi mekânlarla bağdaştırılan tema, “Kadına ve Aşka Dair” başlıklı metinde sosyal bir sorun olarak ele alınmıştır. Kadına duyulan sevginin maddesel bir arzudan ibaret olduğu meselesini işleyen metinler aşk duygusunun aldatmak ve aldanmak hâlleri ile zevk ve eğlence unsuru olarak öne çıkarılmaktadır.

Dergide, okurun ilk defa 3. sayıda karşılaştığı “Darılmaca Marılmaca Yok” başlıklı Kahkaha müstearlı dizi yazılara rastlanmaktadır. Bunlar öncelikle 3.sayıda “Rıza Tevfik”, 4.sayıda “Darılmaca Yok” ve 5.sayıda “Üstad Nazif” başlıklarıyla yayınlanmıştır. “Darılmaca Marılmaca Yok” adlı denemelerde adı geçen yazarlar hakkında biyografik bilgiler verilmektedir. 3. sayıda yayımlanan Rıza Tevfik biyografisinin sonunda yer alan “Kahkaha” müstearı ve ardından düşülen “Müdür-i Mesul: Selahaddin Sadi” imzası, bu yazıların derginin imtiyaz sahibi Selahaddin Sadi’nin yazarlar hakkındaki düşüncelerini kaleme aldığı metinler olduğunu düşündürmektedir.

3. 4. Tiyatro Metinleri

Yeni Dünya dergisinin 17 Temmuz 1919 tarihli baskısında bir tiyatro metnine rastlanmaktadır. Yusuf Ziya’ya ait “Papağanlar” adlı metin trajikomik bir olayı anlatmaktadır. Toplumun bir kesimine eleştiri mahiyetinde olan bu metinden ve dergide yayımlanan diğer edebî metinlerden de anlaşıldığı üzere *Yeni Dünya* dergisinin edebî metinlerinde kadın ve cinsellik konusu hatırı sayılır bir konuma sahiptir. Metin, Kerime Hanım, eşi Ekrem Bey ve Kerime Hanım’ın aşığı Muhsin Bey arasında gelişen üçlü ilişki ekseninde kurgulanmıştır. Eserin merkezinde, bireysel arzular ile toplumsal değerlerin çatışması mizahi bir üslupla ele alınmaktadır. Papağan yetiştiriciliğiyle meşgul olan Ekrem Bey, bu uğraşına yoğunlaştığı ölçüde eşine karşı ilgisizleşmiştir. Bu durum, Kerime Hanım’ın duygusal bir boşluğa sürüklenmesine ve genç şair Muhsin Bey ile gizli bir ilişki yaşamaya başlamasına neden olur. Âşıklar, Ekrem Bey’in papağanlarını beslediği mekânda buluşurlar; bu esnada papağanlar, Kerime Hanım’ın heyecan anlarında tekrar ettiği “Ah Muhsin” ifadesini öğrenirler. Oyunun üçüncü bölümünde Ekrem Bey, Muhsin Bey’i

ve diğer konuklarını konağa davet eder. Misafirlerine papağanlarını göstermek isteyen Ekrem Bey, kuşların yabancıların yanında konuşmadığını belirterek önce kendisinin içeri gireceğini söyler. Ancak Muhsin Bey ile içeri girdiklerinde papağanların “Ah Muhsin” nidalarını tekrarlamaları, Kerime Hanım’ın gizli ilişkisinin açığa çıkmasına yol açar. Böylece oyun, ironik bir biçimde doğanın (papağanların) masum taklidi aracılığıyla insan ilişkilerindeki yapaylığın ve ahlaki ikiyüzlülüğün görünür kılındığı bir trajikomik doruk noktasına ulaşır.

3. 5. Fıkra, Bilmece ve Yarışmalar

Bireylerin sosyal yaşamında eksiklik olması ve bu nedenle eğlenceye ihtiyaç duymaları savaş atmosferinin bir getirisi gibi görünmektedir. Bireylerin bu ihtiyacı gazete ve dergilerin fıkra, bilmece veya yarışma köşeleriyle karşılanmaktadır. *Yeni Dünya* dergisi Türk Edebiyatının önde gelen mizansen bir yazarı Hüseyin Rahmi’nin fıkraları ile bu eksikliği gidermeye çalışmıştır. Toplumsal yergiyi kara komik bir mizah ile ele alan yazar “On Beş Günde Bir Mizah” köşesi ile derginin okurlarına eğlenirken düşündüren alternatif bir yazı dili sunmaktadır. Ne var ki bu köşe, dergide ancak ilk iki sayıda yer bulabilmektedir.

4. İlmî ve Siyasi Konulardaki Metinler

1919 yılı itibariyle Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı’nın ardından siyasi, toplumsal ve fikrî bir dağılma süreci içindedir. Bu dönemde artık II. Abdülhamit devrinin siyasi etkisi büyük ölçüde sona ermiş, ancak otoriter idare anlayışını savunanlarla özgürlükçü-muasır bir toplum düzeni arayışında olanlar arasındaki fikrî ayrışma hâlâ hissedilmektedir. Meşrutiyet’in getirdiği fikir özgürlüğü ortamında dergi yazarlarının bu iki anlayışın yansımalarını derginin yayın içeriklerinde edebî malzeme olarak kullandıkları söylenebilir. Nitekim *Yeni Dünya* dergisinde bu tartışmaların izleri açıkça görülür. Dergi, genel çerçevede sulh, yenilik, muasırlık ve millî edebiyat gibi Türk milletinin ilerlemesini hedefleyen kavramlar etrafında şekillenir. Ayrıca dergide, savaş döneminde basının üstlendiği rol ve habercilik anlayışına da dikkat çekilir. Bu yönüyle *Yeni Dünya*, yalnızca fikrî ve edebî bir mecra değil, aynı zamanda basının sorumluluğunu, kamuoyunu yönlendirme biçimini ve savaşın ardından gazeteciliğin yeniden tanımlanma ihtiyacını tartışan bir platform niteliği taşır.

Derginin 15 Haziran 1335 (1919) tarihli 1. sayısında yayınlanan Fazıl Ahmet’e ait “Dönek Yer” başlıklı siyasi musahabe, tarihin seyrinin değiştiğini bildirmekte, Abdülhamit yanlılarının Meşrutî rejimde rol almaya başlamalarından yakınmaktadır. “Çünkü o vakit doğrudan doğruya Abdülhamid’e [j]urnal verenleri bile bir gün en hamitli nâzır diye meşrutiyet kabinelerine sokacak derecede zaman ve istikbalin müstehzi ve aşkına olduğunu bilen ne ehl-i nücum vardı, ne de kehanet erbabı! (Şu on sene içinde neler öğrendik Ya Rabbi)”. Fazıl Ahmet’in siyasi musahabesinden alınmış bu bölüm; dönemin siyasi dengelerinin değiştiğini göstermektedir.

Yeni Dünya dergisi, millî bağımsızlık çizgisinde bir yayın hareketliliğine sahiptir. Bağımsızlığın yolu da sulhtan geçmektedir. Cenap Şahabettin'in derginin birinci sayısında kaleme aldığı *Musahabe*, dönem içerisinde bu hususta öne çıkan düşünceleri gözler önüne sermektedir. “*henüz bahçelerde top oynayacak çocuklar silahşor sıfatıyla top ağzına atıldı*”. *Musahabe* adlı eserinde geçen bu cümle, savaş ortamının edipleri ne derece etkilediğinin bir kanıtı olmakla beraber, edebî metnin estetiğini oluşturan felsefî frekansları da belirlemektedir. “*Tebessümü gözyaşından ve Bayramı Muharremden ziyade severim; ağlayan ve ağlatan sahneler beni cezbetmez; hele harp ve darp bilhassa menfurumdur. Bu cihetle on seneden beri bedbahtım.*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere, yazarlar kalemlerini barış arzusu ve bağımsızlık uğruna oynamaktadır. Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki; *Yeni Dünya* dergisi ediplerinin üslubundan da yola çıkarak derginin yayın hayatına başladığı 1919 senesinde matbuatın sivri dilinin nedeni politik mecradaki çalkantılardır. Edipler bu dalgalanmalardan rahatsızlıklarını çeşitli ilimler ekseninde gerçekleşecek yeni atılımlarla çözümlenmesini beklemekte ve milletin bir bütün olmasını arzulamaktadırlar. Fazıl Ahmet'in “Dönek Yer”i ile Cenap Şahabettin'in “*Musahabe*”si bu değerlendirmeye son derece açık örneklerdir.

Derginin 15 Haziran tarihli ilk sayısında yer alan “Pierre Loti Hanesinin Dâhili Manzaraları” başlıklı metin, görsel kompozisyonlarla desteklenen siyasi içerikli bir minnet yazısıdır. I. Dünya Savaşı sırasında Batılı devletler, Osmanlı İmparatorluğu’nu, Devlet-i Âliyye’nin son dönemine dek Anadolu coğrafyasında “Millet-i Sâdika” olarak varlıklarını sürdüren Ermenilere yönelik tehcir ile suçlamışlardır (URL-1). 1915 yılında meydana gelen ve Osmanlı hükümet üyelerinin sorumlu tutulduğu bu sözde tehcir meselesine ilişkin baskılar, Kurtuluş Savaşı yıllarında da Türk millî mücadelesini yürüten kadrolar üzerinde devam etmiştir. Bütün bunlar yaşanırken Osmanlı Devleti ve Türk halkı hakkında yürütülen karalama kampanyalarını açığa çıkaran kişi Pierre Loti olmuştur (URL-1). Bu sebeple Ali Canip, Pierre Loti’nin Fransa’daki evini *Yeni Dünya* okurlarına tanıtır; bu yazı, yazarın Loti’ye bir nevi teşekkürüdür.

Derginin 15 Haziran 1919 tarihli ilk sayısında karşılaşılan “Yeni Dünyamızı Kim Yaratacak” başlıklı metin millet içindeki karşıt grupları kızıştıranların toplumu birbirine düşürmeye çalıştıklarını ve Türk milletinin bu oyunlardan kurtulması gerektiğini salık verir. Dergide bu ve bunun gibi 4 adet daha fikrî yazı bulunmaktadır. Bunlardan “Yeni Dünya’nın İlavesi”, “Bahr-i Muhitte Kuş Seyahati” imzasız bir şekilde yayınlanmıştır. Bununla birlikte Fazıl Ahmet’e ait “Dönek Yer” ile Suphi Ethem’e ait “Harp ve Sulh” başlıklı metinler siyasi bir tartışma ve köşe yazısı olarak okurun karşısına çıkar.

Dergideki yayınların genel itibarıyla meşruti yönetimi benimsedikleri dikkati çekmektedir. *Pierre Loti*’de Ermeni meselesine değinilmesi, “Dönek Yer”de Abdülhamit yanlılarının sonradan Meşrutiyeti benimsemesi, “Yeni Dünyamızı Kim Yaratacak” adlı metinde Doğuda taassubun yanlışlığına, Batıda farklı edebiyatların Türk Edebiyatına bir saldırıda bulunduğu değinilmiştir. Buradan hareketle, Türk

aydınlarının ve okurunun kendi köklerinden temellenen bir edebiyat oluşturması gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

4. 1. İlmî Yazılar

Dergide yayınlanan ilmî yazıların da milliyetçi fikirlere hizmet ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte sanat içerikli düşünce yazılarının da millî menfaatlere dayandığı gözlemlenmektedir. Bunların başında 3 Temmuz 1919 tarihli baskıda yer alan “Edebiyatta Marazılık” başlıklı Ali Canip’e ait metin gelmektedir. Ali Canip ve Ömer Seyfettin gibi isimlerin dergide kalem sahibi olmaları, süreli yayının benimsediği düşünce yapısının getirisi gibi görünmektedir.

Suphi Ethem dergide fikrî yazılarıyla öne çıkmaktadır. *Yeni Dünya* dergisinde yazara ait, “Yeğenime Nasihatler” başlıklı dizi yazılara rastlanmaktadır. Derginin fikrî hareketliliğine farklılık getiren nasihatnamelerin ilkine 3 Temmuz 1919 tarihli 2. sayıda rastlanmaktadır. Yazar, bu metinlerde hayatı yol metaforuyla anlatmıştır. 17 Temmuz 1919 tarihli 3. sayıdan itibaren dergide yayınlanmaya başlayan “Yeğenime Nasihatlerim 2” ile başlayan yazı dizisinin, aynı başlıkta yayınlanan ilk metnine önceki sayılarda rastlanmamıştır. Ancak 31 Temmuz 1919 tarihli 4. sayıda yayınlanan “Yeğenime Nasihatlerim-Yolda Devam” başlıklı metin, 2. sayıda bulunan “Yol” metninin, bu dizinin ilki olabileceğini düşünmeye sevk etmektedir. Metnin içeriği ve yazarın da Suphi Ethem olması bu savı destekler niteliktedir.

Suphi Ethem’e ait bir diğer fikrî faaliyet “Klasik Edebiyatımız Var mı?” başlıklı metindir. Derginin 3. sayısı olan 17 Temmuz tarihli yayında 34-38. sayfalarda yayınlanan metin, söze klasik kelimesinin tanımıyla başlar. Eski edebiyat ile yeni edebiyat arasındaki bir çatışmadan bahsederek Batı edebiyatlarındaki klasik kavramına değinir. Yazarın *Yeni Dünya* dergisindeki son yazısı derginin de son sayısı olan 14 Ağustos 1919 tarihli 5. sayıda yayınlanan “Harp ve Sulh” başlıklı 71-73. sayfalardaki metindir. Suphi Ethem, derginin fikrî faaliyetlerinde hem ilmî hem de ideolojik metinleriyle var olmayı başarmış bir yazardır.

İsmail Hakkı’nın 3 Temmuz 1919 tarihli 2. sayıda yayınlanan “Tahsilde Bulunan Gençlere” başlıklı yazısı nasihatname niteliğinde fikrî yazılara örnek gösterilebilir. Yazar, kendisine gelen bir rica neticesinde bu metni kaleme aldığını söyler. Gençlerin nasıl çalışması, ne tür kitaplar okuması gerektiğini soranlara cevap niteliğindedir. Bu metin, İsmail Hakkı’nın Türk gençlerinin çalışması gerekliliği ve kendilerini yetiştirme konusunda azim sahibi olmalarıyla ilgili düşüncelerini içermektedir.

Dergide iki biyografi çalışması da bulunmaktadır. Bunlardan ilki Ahmet Rasim’in 3 Temmuz 1919 tarihli 2. sayıda yayınlanan “Ben” başlıklı metnidir. Ahmet Rasim bu metinde geçmişine dönerek dersler çıkarır; bu süreçte kendisiyle hesaplaşır ve geçmişini eleştirel bir bakışla değerlendirir. Bir diğeri de Fazıl Ahmet’in “Yeni Dünya Mecmuasına” üst başlığı ile 31 Temmuz tarihli 4. sayıda yayınlanan

“Kendi Resmim” adlı eseridir. Eser başta otobiyografi gibi görünse de aslında bir dönem eleştirisidir. Sansürün ediplerin elini kolunu bağladığı bir dönemde yazacak konu bulamamaktan yakınıdır. Bu metinde “Şimdi Melamilik moda değil mi?” diye sorar kendi kendine. “Kendi Resmim” yazarın sansürden dolayı anlatacaklarını sınırlandırmasını kendi deyimiyle; *manevi çirkinliğini azaltmak için* kaleme aldığı bir eleştiri metnidir.

Yeni Dünya dergisinin fikri faaliyetleri arasında ideolojik yapıda olanlar ile millî-manevi düşünce tarzını oluşturan metinler çoğunluktadır. Fakat derginin 2. sayısının girişinde bulunan “Yeni Dünya” başlıklı manifestolarında Türk milletinin muasırlaşma serüvenini Batıdan alınacak olan ilim ve fen ile ilerletileceği belirtilmiştir. 2. sayıda yayınlanan “Edebiyatta Marazilik” metninde bu mesele üzerinde tartışılmıştır. Ardından 3. sayıda, “Klasik Edebiyatımız Var mı?” sorusu tartışılarak Türk edebiyatının gelişimi üzerinde durulmuştur. 4. ve 5. sayılarda da “Ecnebi Edebiyatları” dizisi ile “Rus Edebiyatı” başlığı altında Batı kaynaklı bu edebiyatın Türk Edebiyatına olan etkileri ve kendi içindeki devreleri tartışılmıştır.

4. 2. Haber Yazıları

Yeni Dünya dergisi on beş günde bir çıkan bir dergi olması nedeniyle günlük haber paylaşma hizmetleri yoktur. Üstelik derginin misyonunda yazarlar, hizmet olarak haber kaynaklığı dışında pek çok görevi üstlenmişlerdir. Bu nedenle dergide haber yazısı başlığı altında incelenebilecek iki metin bulunmaktadır.

Bu metinlerden ilki 15 Haziran 1919 tarihli ilk sayıda yayınlanan “Mehmet Rauf Bey’in Son Eseri” notuyla duyurulan Mehmet Rauf’un “Kadın İsterse” adlı romanıdır. Fiyatından kâğıt bilgisine kadar tanıtılan eser ile aynı sayfada yine Mehmet Rauf’un yeni çıkacak romanının tefrikasının bu dergide yapılacağı duyurulur.

Dergide yayınlanan bir diğer haber de Manş Tüneli içinden İngiltere ile Fransa’yı birbirine bağlayacak tünelin inşaatıdır. 17 Temmuz 1919 sayılı 3. sayıda yayınlanan haberde “Manş Tüneli” başlığıyla yeni başlayan inşaatın insanlığa faydasından bahsedilmektedir.

5. Görsel Malzeme

II. Meşrutiyet Dönemi’nden başlayarak Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar hatta günümüze kadar gelen süreli yayınların büyük bir bölümü resimlidir. Günümüz şartları da göz önünde bulundurulduğunda daha kaliteli görseller ile karşılaşılması doğaldır. Elbette mütareke yıllarının teknolojik imkânları ile günümüz teknolojisinin imkânları kıyaslanamaz fakat *Yeni Dünya* dergisi okurlarına zengin bir görsel malzeme sunmaktadır. Metinler arasına sıkıştırılan motiflerden kapak resimlerine, muharrirlerinin portrelerinden metin içeriklerini tamamlayan fotoğraflara kadar pek çok görsel ile karşılaşmak mümkündür. Bununla birlikte dördüncü sayıda ironik bir karikatüre de yer ayrıldığı gözlemlenmiştir.

Yeni Dünya dergisi kapaklı bir dergi olup her sayının kapağına mutlaka bir görsel kompozisyon yerleştirilmiştir. İlk sayının girişinde baskı ve dergi hakkında verilen bilgilerin ardından sayfanın geri kalanını kaplayacak büyüklükte “Sadrazam Faik Paşa Hazretleri” notuyla bir porte bulunmaktadır. Yine ilk sayıda “Paris Konferansında Milletlerin Saadeti İçin Çalışan Dörtlü” notuyla dört vekil ve komutanın portrelerine rastlanmaktadır. Derginin benimsediği fikirler doğrultusunda görsel içeriğinin de şekillendiğini söylemek yerinde olacaktır. Mehmet Emin Yurdakul’un kaleme aldığı “Benim Ömrüm” başlıklı hamasi şiirin önünde de şairin portresine yer verilmesi dikkate değerdir.

Resim 1: “Alicenap dostumuz Pierre Loti hanesinin dâhili manzaraları” notuyla.

Resim 2: “Yüzbaşı Rayd’ın Tayyresi” notuyla.

Resim 3: “Bahr-i Muhit kuşu Rayd” notuyla.

Resim 4: Karikatür

Sonuç

Yeni Dünya dergisi, yayın hayatının kısa sürmesine rağmen hem siyasi hem de edebî yönelimini açıkça ortaya koyabilmiş bir dergidir. Yazar kadrosunda Millî Edebiyat temsilcilerinin bulunması, derginin millî bir bilinç taşıdığını ve toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket ettiğini göstermektedir. Bu durum, *Yeni Dünya*'nın yalnızca siyasi bir yayın organı olarak değil, aynı zamanda kültürel ve edebî bir platform olarak değerlendirilmesine imkân verir.

Derginin şiir evreninde yer alan bireysel temalı eserler, genellikle lirik konulara odaklanmış ve divan şiiri geleneğinden uzaklaşmıştır. Bu yönüyle dergi, klasik biçimsel bağlılıktan koparak modern estetik anlayışa ve bireysel duyuşa alan açmıştır. Özellikle sevgiliye hasret gibi temaları işleyen şiirler, derginin ideolojik çerçevesiyle bireysel duygular arasında bir köprü kurduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, fıkralar, tanıtım yazıları, biyografiler ve görsel malzemelerin yer alması, derginin yalnızca edebiyat ve siyasetle sınırlı kalmadığını, toplumsal ve kültürel alanlarda da okuyucuya zengin bir deneyim sunmayı hedeflediğini ortaya koyar. Reklam ve ilanların bulunması ise, derginin ekonomik sürdürülebilirliğini sağlama çabasına işaret etmektedir.

Tüm bu özellikleriyle dergi, kısa ömrüne rağmen hem millî bilinç ve ideolojik tutarlılığı hem de bireysel estetik ve toplumsal duyarlılığı bir arada taşıyan bir yayın organı olarak değerlendirilmelidir. Dergiyi, dönemin kültürel ve edebî ortamı içinde gösterdiği cesaretle, modernleşme ve yenileşme arayışlarını millî köklerinden doğan bir hareketle yansıtmaya emelini taşıyan edebî bir deney olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Aristoteles (2007). *Poetika*, (Çev: Samih Rifat). Can Yayınları.
- Bengi H. (2022). Millî mücadele ve Cumhuriyet'in ilanı arasındaki dönemin (1919-1923) adlandırılması sorunu. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 267-285.
- Demir, M. (2014). Mütareke yılları İstanbul'unda toplumsal yapıyı etkileyen olaylardan yansımalar. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi*, 1/2, 22-32.
- Draaisma, D. (2014). *Bellek metaforları*, (Çev. Gürol Koca). Metis Yayınları.
- Haykır, T., (2012). II. Meşrutiyet dönemi süreli yayınlarından: Adl ü İhsan, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bildiriler Kitabı* (s. 273-288). IV. Genç Bilim Adamları Sempozyumu, Ankara.
- Haykır, T., (2020). Zaman'ın aynasından mütareke dönemi edebiyat ve kültür hayatı. *Turkish Studies Language and Literature*. vol.15, no.1, 173-205.
- Işık G. (2018). Millî mücadele ruhunun toplumsal harekete dönüşümü: telgraf hareketi *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 29, 125-148.
- Özyurt, C. (2005). Dilde ve edebiyatta uluslaşma: genç kalemler ve yeni lisan hareketi. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2(5), 53-79.
- Sadi, S. [Dergi müdürü] (1919). Bâb-ı Âli Caddesinde Meserret oteli karşısında daire-i mahsusa. *Yeni Dünya*.
- Uslu, D., D. (2013). The Times gazetesine göre dünya savaşı sonunda Ermeni mülteciler meselesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 441-452.
- URL-1: Akça, B. (19 Şubat 2021). Millî mücadele döneminde Ermeni meselesi. https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/329/Mill%C3%AE_M%C3%BCcadele_D%C3%B6neminde_Ermeni_Meselesi (E.T.: 11.06.2025).
- URL-2: İSAM- Cüneyd Kosal Türk musikisi arşivi. (11 Nisan 2021). Her yalana kanmışım. <https://divanmakam.com/forum/her-yalana-kanmisim-usanc-refik-fersan-tanburi-sedaraban.69480/> (E.T.: 10.06.2025).
- URL-3: Britannica editörleri. (20 Aralık 2024). Adam Mickiewicz. <https://www.britannica.com/topic/Konrad-Wallenrod> / https://tr.wikipedia.org/wiki/Konrad_Wallenrod (E.T.: 06.11.2025).

Ek 1: Metin Örnekleri

1. Manifesto

“Yeni Dünya

Umumi sulh yakınlaştı. Yarın öbür gün beş senedir dağlarda, dolaşan ordular memleketlerine dönecek zâbit, nefer herkes işinin başına gidecek. Fakat hiç kimse beş sene evvel bıraktığı işini olduğu gibi bulamayacak. Hiç şüphe yok umumi harp umumi hayatta büyük bir inkılap yaptı. Eski dünyadan bir yeni dünya doğdu. Başka memleketleri düşünmek bizim vazifemiz olmadığı gibi buna zaman ve imkân da yoktur. Her Türk genci, Vilson prensiplerinin kendisine bırakacağı bir avuç toprak üzerindeki yarınki hayatını sa’yini göz önüne getirmek mecburiyetindedir. Şimdi hepimiz kendi kendimize sormalıyız.

- Ne yapacağım
- Ne yapacağız

“Ne yapacağım” sualinin cevabını ferdi hayatımıza taalluk eder: “Artık kâtiplik para etmez. Gazetede maaş ilanını beklemek modası geçti, müstehlik değil, mustahsıl olmalıyım” der elbette bir baltaya sap olmaya çalışırız. Sualine gelince işte buna kolay kolay ne cevap verebilir ne de bir hamlede çalışmaya başlarım. Çünkü ikinci sual millî hayatımıza içtimai vaziyetimize taalluk etmektedir. Millî hayatımız içtimai vaziyetimiz gözümüzün önünde duruyor: harpten makhûr, perişan çıktık.

Paramız yok. O hâlde bedbin mi olalım? Eh nikbin olmak için bir sebep var mı? Fakat nevmid olmayacağız. Bize nikbinlik teselli verse de fayda vermez. Daha ileri gideceğim. Eski bir atasözüne “eski hamam eski tas” meseline kuvvet verir. Biz ne eski hamamı isteriz ne eski tası... Biz yeni bir kurtuluş yolu isteriz. Biz bu yeni kurtuluş yolunun [a]çacağı yeni bir hayat isteriz. Vicdanımızda yaşayan ölmez ümit, bacaklarımıza elbette kuvvet verecek bizi o kurtuluş yolunda yürütecek. Kafamızdaki mantık da yeni hayatı hazırlayacak olduğunu ispat edecek.

Ümit ve mantık... Bunlardan mahrum değiliz. Bu iki kelimeden biri millî şekîmemizin kaynaklarından gelir. Öteki garp irfanının ufuklarından aksediyor. Ümit diyor ki: “Ey Türk genci yeryüzünden yok olamazsın. Tarihini unutma: dilini, dinini, vicdanını unutma!” mantık diyor ki: “çalış, ilim çelik, beton kulelerden daha kuvvetlidir!” Yeni Dünya bu iki umdeyi kendisine rehber olarak kabul etti: o hem millî hem ilmi bir mecmua olmaya çalışacak karilerine Türk ruhunu tebliğ eden bir edebiyatı takdim ederken garbın zekâsını arz eden bir irfanı da sahifelerine nakledecek. Türk’ün ruhunu tebliğ eden edebiyat ne yalnız basit destanlardır ne de Acem taklîdi ne de klasik gazellerdir. Bu milletin her müessesesi asrî olmak mecburiyetindedir; Edebiyatı bundan vâreste olamaz. Türk Edebiyatının tekniği Avrupa’nındır, vicdanı kendisinin olduğu kadar... Garbın zekâsını arz eden irfan da tatbikatında mutlaka millî menşurumuzdan geçmelidir. İktisadiyattan tutunuz da ta –bu hele pek mühimdir- pedagojiye kadar her

ilmin yalnız usulünü kabul edebiliriz. Pedagoji dedik “bu pek mühimdir” diye ilave ettik. Şuraya kaydetmeliyiz ki beynelmilel terbiye yoktur. Beynelmilel terbiye usullerinin mukayeseli ilmi vardır. İşte bu usullerin mukayeseli ilmi tatbikatta mutlaka yukarıda söylediğimiz gibi millî menşurumuzdan geçmeli. Demek olur ki “Yeni Dünya” “Asrî Edebiyatın, Asrî Hayatın, mürevvic ve müdâfiyim” diye ilan ederken” millîyetle orijinalite aynı manaya gelir”. Fikrini de ileri sürmüş oluyor. Bizim nokta-i nazarımıza göre böyle bir iman ile ve böyle bir fikir ile çalışmaya başlarsak “millîyetler asrı” olan yirminci asır Türk kavmine de yüksek bir mevki vermekten yüksünmeyecektir.”

2. Günlük

“Gece”

İşte bu gece de diğer geceler, benim uykusuz harap ve haşır gecelerim gibi sabaha mülâkî oldu. Bu geceyi de ufuk ile ben karşı karşıya, baş başa yalnızca ve beraberce geçirdik. O kadar ölgün ve bitkin bir hâldeyim ki... Âlemi demir bir mengene içinde sıkılır gibi... Omuzlarım fırtına ve tufan bahçelerde horozlar ötüyor. Ufuk ruhiyetim daracak. Gözlerimin önünde ne bî-nihaye bir deniz, ne de uzun ve yeşil bir ova var! Karşımda komşumun hudud ruhiyeti tehdit eden açık sarı renkli ova. Sabahın ilk aydınlıkları bu ova sarı tahtaları üzerinde dakikadan dakikaya açılır, hissederim ki sabah oluyor, dostum! Sabah, sabah! Benim aziz gecem senin ve benim kalbime çok benzeyen gece, işte görüyorsun ki artık nihayet buluyor, bitiyor, siliniyor. Bu niçin? Hep gece olsaydı, ne iyi olurdu dostum, düşün bir kere ne iyi olurdu!

Kendi iş, çalışma, aldatma zamanı, öyle değil mi? Biraz sonra kalkacaksın? Gözlerin uykusuz, kalbinde seni bekleyen vazifenin ağırlığından ve mesuliyetinden mütevellit bir üzüntü; yıkanmak, üstünü giyinmek ve sonra kaldırmak üzerine akseden kocaman gölgeliği beraber işte, çalışmaya koşmak...

Vazife zevki, mesai zevki! Bunlar hep boş, hep birer teselli...

Gündüz hiç iyi değil! Hem sabah olmak demek, ne demektir, biliyor musunuz? Sabah olmak demek levslerimizin açılması; çamurlarımızın sefil bir uryanı ile meydana çıkması demektir. İşte gül yüzlü, güneş yüzlü sabah, istem, sizin olsun! Bana gecemi veriniz, kara yüzlü kara gözlü kara kulplu gecemi anladınız mı? Kara yüzlü, kara kulplu gecemi? Çünkü gecenin ruhuyla benim ruhum yekdiğerinin dostu, sevgilisi, aşinasıdır. Çünkü ben de sizin gibi o kadar kir ve levs içinde boğuluyorum, bütün vücudum o kadar çamur ve gılzatla mülevves ki, evet sizin gibi, tıpkı sizin gibi. Onun için geceyi istiyorum, istiyorum ki, şu pis el ve kalbimin kir ve sefaletlerini görmeyiniz, istiyorum ki pis el ve kalbimizin kir ve sefaletlerini görmeyeyim.

Memur musun? Der hatır et ki akşama kadar amirine karşı tekâpuya tekâpuya olsa bile cebri bir ihtiram göstermeye mecbursun. Tüccar ve iş adamı mısın? Akşama kadar yüzlerce müşteriye kafa sallamaya,

gülenle gülmeye; hırlayanla hırlaşmaya; bağırana bağışmaya ve nihayet bir kelime ile daima daima aldatmaya mecbursun. Bomboş ve serseri, işsiz ve güçsüz müsün? O takdirde insanların en fena en kötü düşmanı olan han sıkıntısının bu mel'un kuvvetin esirisin; akşama kadar onunla boğuşacak; çarpışacak, yumruklaşacaksın...

Hem bundan başka gece zevk ve huzur zamanıdır, gece içki, fuhuş zamanıdır. Kadınlar geceleyin daha kolaylıkla teslim-i vücud ederler. Erkekler daha cesur ve cüretkâr olurlar. Gündüz, rayıhası midenizi bulandıran ispiroto, gece sizin için bir iksirdir. Gündüz, odalarında ter kokularının üşüyücü bir rutubetle karışık ağır tariflerini hissettiğiniz umumhaneler, geceleyin kirleri yaldızlayan ve güzelleştiren lambalar altında müheyyiç ve kudurtucu kokularla, cinsi iyi kısırakların kişnediği bir çayır, bir mer'a manzarası alır. Gece her şeyi sizindir, her şeyi. Utanmayınız, sıkılmayınız, çekinmeyiniz. Damağınız sarhoş, dişlerinizde ıslık, dudaklarınızda cigara, elleriniz ceplerinizde kaldırımlara bir hükümdar gurur ve serbestisi ile basarsınız. İspirto size öyle bir kuvvet vermiştir ki kollarınızı uzatsanız, semanın bütün yıldızlarını söküp aşağıya indirebileceğinizi zannedersiniz.

İstemem gül yüzlü sabah, güneş yüzlü gündüz sizin olsun. Bana kara yüzlü, karanlık yürekli geceyi, benim ruhuma benzeyen geceyi veriniz.

1335 Temmuz 9

Selahaddin Enis

3. Dizi Yazılar

“Darılmaca Marılmaca Yok

Rıza Tevfik

Fazıl Ahmet Bey'in hediyesidir.

Tam sekiz sene evvel karikatürü için şöyle yapılmıştı. O kocaman bir hamam kubbesidir. Müthiş sedalar çıkarır. Fakat dikkat ederseniz görürsünüz ki bütün bu sesler başkalarınındır. Zavallının kırk senelik hayatında henüz gitti sesi duyulmuştur.

Zaman en büyük müsahhihtir. Bu sözler haksızlığını gösterdi. Rıza Bey bir kamus-ı felsefe yazdı. Şu kitaptaki malumat Frenk ansiklopedilerinden alınmış bile olsa inkâr edilemez ki içinde ne kadar yanlış varsa şüphesiz, hepsi “yegâne filozofumuz” gider. “Kırk senelik hayatında henüz gitti sesi duyulmuştur” ne demek? Hiç kendi sesi duyulmamış olsaydı meclis-i vekaleye maarif nazırı olarak dâhil iken mütareke nâmeyi nazırı okumamış olduğunu işitebilir miydin? Dahası var: yine o sekiz sene evvelki karikatüründe yazışmıştır ki: Rıza Tevfik'imiz hoş sohbettir. Bütün arkadaşlarını tatlı masallarıyla

mesut eder. Meclis-i mebusandaki (Hâbidgân fırkası)nın teşekkülüne Rıza Bey'in orada söylediği masalları[n] sebebi gösterenler pek çoktur.

Filozofun hoş sohbet olduğuna şüphe yoktur. Şimdi “Bayram haftası” derken sonra “mangal tahtası” diyebilir, diyebilir de yine dinletir. O sabık meclis-i mebusandaki teşekkülüne Rıza Bey'in masalları sebep olsaydı. Şimdi de çoktan Hürriyet ve İtilaf merkez umumiyesi horul horul uyumuş olurdu. Hâlbuki hele Rıza Bey gelsin arkadaşlarının nasıl oynadığını anlayacak da rüya görüyorum vehmiyle gazetelerde adeta sayıklamaya başlayacak.

Küllü-âtin karib ve mina'llahi't-tevfik

[“Bütün gelecekler, yakındır ve başarı Allah'tandır.”]

Kahkaha

Müdür-i Mesul: Selahaddin Sadi”

4. Nasihatname

“Yol”

Suphi Ethem Bey'in bundan birkaç sene evvel yazdığı Atideki yazılar, derin bir tefekkürün, hassas bir kalbin ilhamlarıdır. Üslup iltizamen yazılmıştır. Mümâ-ileyhin [Adı geçenin] böyle nefis birkaç parçası vardır. Sırasıyla derç edeceğiz.

Oğlum, bugün vakur bir hatve ile insanların arasına giriyorsun. Yirmi sene evvel tiz bir feryad ile hayata karışmıştın. Şimdiye kadar maziye galip olan saat-i ömrün senin için belki bir mevsim şadı idi; lakin bu dakikadan itibaren geçirecek günler bir faslı mihnet olması da ihtimal dâhilindedir. İhtimal diyorum çünkü sathi bir mefkûre ile ferdaya hâkim olunmaz.

Bir an gelir ki, dünyayı harap, gönlünü veren bulursun. “ah, keşke insaniyetin başından çıktığı bir demde doğmuş olaydım!” diye şikâyet edersin. Şikâyete hakkın yoktur; zira dünyaya ağlayarak geldiğini unutma, şekvasız geçen geceler ekseriya matem ve melal ile geçen günlere peyvestedir[ulaşmış]. İztırab idrakin nasibidir.

Yavrum âlemde en ulu hatab, faziletin hatabı, en büyük iktirab akıl iktirabı; en hoş azap muhabbet azabıdır; lakin bir sahne-i kardır bu. Bir kere iman ile bak tecessüs ile ara. Dünyada hatab fazileti duyacak kaç sema var, aklının iktirabına kurban olmuş kaç dimağ var; azab-ı aşka maruz kaç kalp mevcuddur?

Bu cihan, bir cihan herc-ü merçtir. Kiminin tıynetinde bürudet[soğukluk], kiminin mahiyetinde sükûnet mündemiçtir. Kiminin hüsnü anında noksan kiminin zulmüne nur secde eder. Kiminin nuruna zulmet

mail olur. Kiminin altı hata sayılır, kiminin töhmeti mazhar-ı müsamaha olur. Kimi huzur ve huwaydan bizardır, kimi hasrından haz duyar. Kimi bir peygamber kadar muhterem, kimi bir cani kadar seza-ı talindir. Kimi mahkeme-i vicdanda başkasının aleyhine şahadet eder, kimi bir yar-ı hayattır felaket zamanında lütuf ve kerem bahşeder. Kimi ağladığına güler, kimi güldüğüne ağlar. Kimi karnı tok iken sele-i kadre boyun bükür, kimi karnı aç iken tığ satma seyr bulur.

İnsanların mel'un olanı da vardır masum olanı da. Arzın sathi caniler, sarikler, günahkarlar, sakatlar, aliler, matuhlar, ayyaşlar, mecnunlar, ihtiyarlar, zebunlar, çirkinler, güzeller, zendeler, gençler, müdrikler, zekiler, kaviler, sağlamlar, abidler, zahidler, matukudlar, müçtehitler ile meskundur. Ne kadar çok renkte ne karışık tıynet ve ehliyetle insanlar varsa o mertebede methul zamanlar olur.

Bir an gelir ki evladım, sürur içinde yata, yas ve harman içinde kalkarsan. Bugün girye-bâr iken yarın hande-i kenan olursun. Bir zaman gelir ümidin ölmüş küdüratın doğmuştur. Bugün kendini zi- şuur zannedersin yarın aklınla kendini düşünecek kuvvetin yoktur. Servetin boldur, hacet vaktinde müracaat edecek hazineyi boş bulursun. Biran olur ki, dest zaman seni bir iman-ı bî-girâna atar; dalgalar kerim ve rahimdir seni sahil selamete çıkarır; fakat bu seferde topraktaki yanar dağlarla mücadele icap eder. Zaman olur ki, elemeler, facialarla malum ilen biri gelir sana şifa verir. Bir dem zuhur ider civarın harabe-i zare dönmüştür. Gözlerin semadaki ebr-i şerri bârı dahi göremez. O kadar şad olursun biraz sonra bu neşatta seni bıktırır. Zihninde baykuş sedası sana bir bülbülünki kadar hoş gelir. Bir an sonra bülbülün feryadını gönlün kadar hazin bulursun. Bugün hayatım! Dediğin vücud yarın sana hayatın kadar vefasız olur.

...

5. Siyâsî Yazılar

Dönek Yer

Niyazi Bey merhum, hürriyet geyiğini boynuzundan yakalayarak alkışlar içinde şehre inmişti. Memleketin her tarafında meşrutiyet yaygarası dağlara çıkıyordu. Birkaç zamandır yine Estramboli[Stramboli]: Sicilya'nın kuzeyindeki volkanik takımadalar olan Eolie Adalarından biri] volkanı gibi hamît lavları saçan yaya dostu (sabah) la Almanya'ya çok sene (kor) yaptıktan sonra İngiliz taraftarlığına yeniden ilanı aşk eden (kuddâm) kafadarını birdenbire fızan etmişti. (Nur aynım) Tanin, sonra millet, hürriyet, meşrutiyet, uhuvvet, müsâvat, (vallahi) Adli sayısız gazete ve mecmua, (Devr-i Hamidî) dediğimiz bataklık üstünde bir milyon kurbağa çılgılığı kopardı. Osmanlı sene-i siyasetindeki bu yeni bir devri temaşa eden Avrupa gazetecileri mütemadiyen el çırpıyorlar, kendilerini bu sefer de hayrette bıraktığımızı söylüyor bugün düşündüğü gibi (harabat-ı ihrar) diyeceklerdi.

...

Fazıl Ahmet

6. İlmî Yazılar

“Edebiyatta Marazilik
“Sanat hayatın ruhiyetidir”

Bergson

Son felsefe telkinleri altında bu kalanlar asrın edebiyatını tabî bulamıyor; bence marazilik ulu orta edebiyatlar değil, onu bu saffetle tavsif etmek isteyenlerin zihni ve ruhu vaziyetlerindedir. Bunlar diyorlar ki eski sanat nikbindi[iyimser]: taşan bir hayatı, coşan bir ruhu ifade ederdi. Yeni sanat bedbindir: kirli bir hayatı, miskin bir ruhu anlatır. Birinci şakraktı, gülerdi. İkinci boynu bükmüş ağlıyor. Bir kere kadim heykeltıraşın gürbüz Bedialarına bakınız: o dağ gibi bir kahramanı, baled bir kadını canlandırmış. Bir kere de bugünkü heykeltıraşın cılız eserlerini gözden geçiriniz: sarsak ihtiyarı, buruşuk yüzlü bir sefileyi gösteriniz. Yine dünkü kahramana ne destanlarını hatırlayınız: onlar vicdanlara daima azamet necabet, şehamet[cesaret] ilham ederlerdi. Bir de bugünün şiirlerini okuyunuz: kalplere yastan, matemden başka ne telkin ediyorlar? Hiç şüphe yok, eski sanat tabi idi, yeni sanat marazi...

Bu itirazı doğru görenler pek çoktur; fakat sanatın bizatihi istihale ve tekâmülünü gözden kaçırmayanlar, bedbinlerin tabi‘ ve marazi dinle iktifa ettikleri eski ve yeni sanatları mukayese edebiliyor, meseleyi izah ediyorlar. İşte ben bu makale ile şu nokta-i nazarı takip etmek istiyorum; sanıyorum, bu daha iyi olacak; çünkü kestirme yoldan giderek “eski sanat tabi idi, yeni sanat marazidir” demek çok kolaydır; fakat bu iki müesseseyi ayrı ayrı test ederek neticeyi ortaya koymak daha faydalıdır. “estetik” unvanlı kitabından başka şimdiye kadar başka bir eserini bilmediğimiz meşhur “Öjen Veron “yeni sanatın eski sanata fâikiyyeti[üstünlük] namıyla yazdığı kıymetli kitabı bu hususta bize zahir olacaktır. Evvela şunu öğrenelim: sanatta güzel başkadır, tabiatıta güzel başkadır. Diğer makalelerimizde uzun uzadıya teşrih edeceğimiz bu meseleyi şuracıkta bir misal ile izah etmiş olalım: İhtiyar, kanbur, pis bir adam elbette “güzel!” diyemeyiz. Fakat bir ressam, bir heykeltıraş bu adamın resmini, yahud heykelini yaparsa “ne güzel! Ne güzel! Diye takdir ederiz. Demek oluyor ki tabiatıta güzel olmayan bir şey sanatta güzel olabilir. İşte ilk sanatkârlar bunu henüz fark edemiyorlardı. Güzel bir heykel vücuda getirmek için mutlaka güzel bir vücut arıyorlardı. Eski sanat daha ziyade “garizi”[tabî] maddelerle uğraşmıştır: Adaletle pazularla, duvarlarla hülâsa vücuda ehemmiyet veriyordu. Bu mana ile objektif afakı idi. Yeni sanat ruhî hâletlerle meşguldür: bir hüsn, bir ihtirasın, bir heyecanın ifadesine çalışıyor. O da bu mana ile sübjektif enfesidir. Eski sanat unsurlarını hayat ve ruhundur yenilgilerinde topluyor. Ve Heronun ifadesine göre bugün, düne işte bu noktadan fâ’ikiyet gösteriyor. Evet, şiir, resim; heykeltıraşlık... Gittikçe enfüsiyle şiver(?) bu tekâmülü ithama kalkışmak biraz safdilliktir. Kadim mazi cennettir; çünkü bizden uzak kalıştır. Mahalli farz edelim; eğer o cenk sanatı bugünkü kadar enfesi olsaydı hiç şüphe yok asrın bedbinleri marazilik yaftasını onun da üzerine asmak mecburiyetinde kalacaklardı!

O hâlde edebiyatta marazilik yok mudur? Biz böyle iddiada bulunmuyoruz. Herzî/herze hayat gibi onun da sağlamı, hastası elbette vardır. İmdi, bu marazilik bizim fikrimize göre nedir, ne suretle tecelli eder?

Edebiyat bir milletin malıdır, bir devrin tesiri altındadır. Milletin vicdanından neb'an etmez, devrin tesirinden uzak kalırsa maraziyle şems olur. Bedbinlerce edebiyatların en marazisi telakki edilen on dokuzuncu asrın son devrindeki realist Fransız edebiyatı pek ala tabiidir. Her edebiyatın ruhu, mensup olduğu milletin, tekniği de yaşadığı asrın mahsulüdür. Bugün bir muharrir çıksa da “harika” ile dolu bir “epope” yazsa eserinden istediği kadar necip, ulvî hisler telkinine çalışmışsın yine marazi olur; çünkü bugünün milleti harikasında artık zevk alamaz. Bugünün tekniğini epopeyi kadrosundan tard etmiştir: burada samimiyete tabiilik bir manaya gelir.

...

Ali canip”

7. Otobiyografik Düşünce Yazısı

“Ben”

Ben mi? annem anlatırdı da pek küçük olduğum hâlde ağlamak bana da düşmüş olacak ki- annen yerine ağlardım! Ben, altı yaşında iken çalışmış bir çerkes kızının ikinci, heva ve hevesine zühd ve takvayı derd edinmiş bir babanın birinci oğluyum. Anamı sever, babamı sevmesini bilmezdim. Çünkü o, beni otuz kırk günlük bir çocuk iken bırakıp gitmiş, kendi diri olduğu hâlde beni yetim bırakmıştır. Validemin ne okuması vardı ne yazması! Ne de efendisinden başka istinatgâhı[dayanak]! Kâh velinimet kapısında, kâh pederimi gördüğü anda öldürmeye ahdetmiş eski yeniçeri kodamanı, büyük halamın zevci hanesinde düşer kalkar idi.

Evet, ne okuması ne de yazması vardı. Fakat kimden nasihat almış idi, bilmiyorum. Beni okutup yazdırmak için her mihnete katlanırdı. Derdi ki

-Rasim, oku! Yoksa sana hakkımı helal etmem!

Dünyada bana hakkını helal etmeyecek olan da ancak o idi. Bir tane daha vardı. Pek moda olduğu için, nam muhteremini yad etmekten sakınıyorum!

Lakin neden kimden saklıyorum? Söylemeliyim... Ben onun ruhsar-ı dâmeni olduğumu işlemiş olurum? Vatanım, söylüyorum lütfen dinleyin! Dar'ül şefikam! Anam mektep! Dokuz yaşından sonra asıl babama kavuşmuş idi. Baba muhabbeti onun duvarlarında, koşuşlarında beni sevip okşardı...

Ah! Ana muhabbeti... Benim sinemde, kalbimin başka muhabbetlere yer göstermediği hacirâtında. Şimdi sağ olsaydı belki şu satırları heceler okurdu. Evet. Yalnız o beni değil, ben de onu okutmuş idim! Yani ikimiz de bir mektebin perverde irfanı olmuştu!

Garip! (Kafkas), ile (Kıbrıs) burada babası il il gezer, yer içer, anası vatan dönüştürmekle beraber da-i saldan muaf olduğu, koynunda, dizi dibinde gözü önünde bir çocuk bulunduğu hâlde dar dar; zar zor geçinir, oğlu vatanın gözünde aguşunda büyümüş, elinde yetişmiş muharrirliğe uzanır her aile teşekkül etmiş idi. İşte ben, ben olarak buyum!

...

A. R. [Ahmet Rasim]”

8. Haricî Haber

“Manş Tüneli

İngiltere ile Fransa toprağı birleşecek

Manş denizi altında İngiltere ile Fransa yekdiğerine rabt etmek üzere inşası mütesavvir olan tünel ameliyatı artık kuvadan faale çıkmak üzere bulunur. Bütünlük üç sene zarfında ikmal olunacağı tahmin edilmektedir.

Son asrın en haiz ehemmiyet ve şayan istifade projelerinden biri bulunan ve münaze’un fih olmasından dolayı bu ana değin düçar tehir olan bu tasvir şimdi suret-i katiyede olarak pek yakında mevki tetbike vaz edilecektir.

Fransa ile İngiltere arasında emin ve sağlam bir geçit tesisi fikri 1802 tarihinde husul bulmuştur. O tarihte mihnetsizlerden Matyo taht-el’arz bir yol inşası hakkında birinci Napolyon’a bir proje takdim eylemiş ve hükümdar Maşeralya’da bu projeyi tasvip ederek keyfiyeti İngiltere nazarından mösyö (Foks)’a bildirdiği hâlde bu gibi mevzu hakkında ittifak husulüne zemin ve zaman müsaade olmadığından tasavvur mezkûrundan sarf-ı nazar olunmuştu.

Fransız mühendislerinden Mösyö (Gamond) tarafından tetkikat-i mitvaliye neticesi olarak 1820 tarihinde vücuda getirilen projenin münderecatı daha ziyade münkârın sıhhat görünmekte idi ki bu da boğazın üstünde suni bir atacak vücuda getirmek suretiyle bir tünel inşası idi.

İngilizlerden büyük bir ekseriyet böyle bir tasavvurun memleket için ne kadar faideli olursa olsun husul bulmasını katiyyen arzu etmemekte idiler. Çünkü denizlerle tecrit edilmiş olduğu hâlde yalnız bahri kuvvetine istinaden vaziyetini artık istikbalde muhafaza edemeyeceği tasvir olunmaktaydı.

...”

EK 2: Yeni Dünya Fihrist

Adı	Yazarı	Tarihi	Sayfa	Sayı	Türü
Sadrazam Ferit Paşa Hazretleri	İmzasız	15.06.1919	1	1	Portre
Musahabe	Cenap Şehabettin	15.06.1919	2 ve 3	1	Tartışma
İman	S[İn] A[yın]	15.06.1919	3	1	Şiir
Alicenap Dostumuz Pierre Loti-Hanesinin Dahili Manzaraları	İmzasız	15.06.1919	4	1	Görsel
Hak Sesi	İmzasız	15.06.1919	5	1	Kitap Tanıtımı
Bağ Bozumu	Yahya Saim [Ozanoğlu]	15.06.1919	5	1	Şiir
Yeni Dünyamızı Kim Yaratacak	İsmail Hakkı [Baltacıoğlu]	15.06.1919	6 ve 7	1	Tartışma
Paris Konferansında Milletlerin Saadeti İçin Çalışan Dörtlü	İmzasız	15.06.1919	8	1	Portre
Muazzez Anadolumuzun Yaralarını Sararken	İmzasız	15.06.1919	9	1	Görsel
Dönek Yer	Fazıl Ahmet	15.06.1919	10	1	Siyasi Tartışma
Bahri Muhitte Kuş Seyahati	İmzasız	15.06.1919	11 ve 12	1	Köşe yazısı
Kadın İsterse	Mehmet Rauf	15.06.1919	12	1	Yayın Tanıtımı
Yeni Dünyanın İlavesi	İmzasız	15.06.1919	12	1	Köşe yazısı
Nasıl Öldürdüler	İmzasız	15.06.1919	13, 14-15	1	Öykü
On Beş Günde Bir Mizah	A[yın] S[ad]	15.06.1919	16	1	Mizah
Beşer ve Tabiat	İmzasız	3.07.1919	Giriş	2	Yayın Tanıtımı
Yeni Dünya	İmzasız	3.07.1919	1	2	Konuşma
Edebiyatta Marazilik	Ali Canip [Yöntem]	3.07.1919	18	2	Tartışma
Mehtap	Faruk Nafiz [Çamlıbel]	3.07.1919	18	2	Şiir
Tahsilde Bulunan Gençlere	İsmail Hakkı [Baltacıoğlu]	3.07.1919	19, 20-21	2	Nasihat
Sen ve Mezar	Salih Zeki	3.07.1919	22	2	Şiir
Kıskanç	Yusuf Ziya [Ortaç]	3.07.1919	22	2	Şiir
Küçük Fıkralar	İmzasız	3.07.1919	22	2	Fıkra
Ben	Ahmet Rasim	3.07.1919	23	2	Anı
Tirajeye	Raif necdet	3.07.1919	23, 24-25	2	Mektup
Yeğenime Nasihatlerim: Yol	Suphi Ethem	3.07.1919	26-27	2	Nasihat (Dizi Yazı)

*Halide Şeyma KUZGUN Birinci Dünya Savaşı Sonrası Toplumsal ve Edebî Hareketliliği Süreli Yayınlar
Üzerinden İncelemek: Yeni Dünya Dergisi Örneği*

Zeytin Ekmek	Ömer Seyfettin	3.07.1919	27-32	2	Öykü
Ulum-u Tabiyye Lügatı	İmzasız	15.07.1919	Giriş	3	Yayın Tanıtımı
Fenafillah	Tevfik Fikret	15.07.1919	33	3	Köşe yazısı
Klasik Edebiyatımız Var mı?	Suphi Ethem	15.07.1919	34-38	3	Tartışma
Geceler	Halide Nusret Zorlutuna	15.07.1919	39-40	3	Deneme
Boğaziçi	Falih Rıfkı [Atay]	15.07.1919	40	3	Didaktik metin
Papağanlar	Yusuf Ziya [Ortaç]	15.07.1919	41	3	Tiyatro
Yeğenime Nasihatlerim: Rüya	Suphi Ethem	15.07.1919	42-43	3	Nasihat (Dizi Yazı)
R. B.'nin Gözleri	Faruk Nafiz [Çamlıbel]	15.07.1919	43	3	Şiir
Usanç	Seyfi	15.07.1919	43	3	Şiir
Manş Tüneli	İmzasız	15.07.1919	44-45	3	Haber
Kerâmet	Ömer Seyfettin	15.07.1919	46	3	Öykü
Fotoğraflı Sinema	Ahmet Rasim	15.07.1919	47-48	3	Öykü
Darılmaca Marılmaca Yok: Rıza Tevfik	Kahkaha	15.07.1919	48	3	Eleştiri
Renksizlik	İmzasız	1.08.1919	1	4	Eleştiri
Ecnebi Edebiyatları: Rus Edebiyatı		1.08.1919	50-54	4	Edebiyat Tarihi
Yeğenime Nasihatlerim: Yolda Devam	Suphi Ethem	1.08.1919	55-57	4	Nasihat (Dizi Yazı)
Benim Ömrüm	Mehmet Emin [Yurdakul]	1.08.1919	56	4	Şiir
Zehir Çanağı: Gece	Selahaddin Enis	1.08.1919	57	4	Deneme
Kadına ve Aşka Dair: Aldanış	Selami İzzet	1.08.1919	58	4	Deneme
Kendi Resmim	Fazıl Ahmet	1.08.1919	59	4	Eleştiri
Darılmaca Marılmaca Yok	Kahkaha	1.08.1919	60	4	Eleştiri
İnsaniyet Namına	Reşat Nuri [Güntekin]	1.08.1919	61-62-63	4	Öykü
Fes Olmadığı Zaman	İmzasız	1.08.1919	64	4	Karikatür
Ecnebi Edebiyatları: Rus Edebiyatı	Ali Canip [Yöntem]	14.08.1919	66-67-68	5	Edebiyat Tarihi
Garp Meşahiri İbşen	Fazıl Ahmet	14.08.1919	68-69	5	Biyografi
Samimiyet Noksanı	Fazıl Ahmet	14.08.1919	69	5	Köşe yazısı
Haile: Temaşa Tetkikası	Reşat Nuri [Güntekin]	14.08.1919	70-71	5	Deneme

Harp ve Sulh	Suphi Ethem	14.08.1919	71-72	5	Köşe yazısı
Önce Anlatayım	Faruk Nafiz [Çamlıbel]	14.08.1919	74	5	Şiir
Portre: Darılmaca Marılmaca Yok: Üstad Nazif	Kahkaha	14.08.1919	74	5	Eleştiri
Çıkışa Dair, Güzelliğe ve Çirkinliğe Dair	Selami İzzet	14.08.1919	75-76	5	Fantezi
Zehir Çanağı: Girdap	Selahaddin Enis	14.08.1919	76-77	5	Öykü
Havyar	Ömer Seyfettin	14.08.1919	77-78	5	Öykü
Kadın İşleri: Yırtık Örgüleri	İmzasız	14.08.1919	79	5	Didaktik metin

EK 3: Resimler

1. Derginin İsim Klišesi

2. Yeni Dünya Dergisi 1. Sayı Kapak

3. Yeni Dünya Dergisi Teknik Özellikleri

*Halide Şeyma KUZGUN Birinci Dünya Savaşı Sonrası Toplumsal ve Edebî Hareketliliği Süreli Yayınlar
Üzerinden İncelemek: Yeni Dünya Dergisi Örneği*

4. Ömer Seyfettin Portresi

Examining Post-World War I Social and Literary Movements Through Periodicals: The Case of Yeni Dünya Journal *

Halide Şeyma KUZGUN**

Abstract

Evaluations made through direct access to literary texts are among the most reliable tools in terms of the methodological knowledge of literary historiography. Texts obtained from periodicals are important in that they shed light on both the social and cultural atmosphere of the era. In order to interpret the literary and social dynamism following World War I based on historical facts and documents, this study examines the magazine Yeni Dünya, which published a total of five issues in 1919. Reflecting the panorama of the period from various perspectives, Yeni Dünya is analyzed in terms of its potential to serve as a source for literary historiography, its publication policy, technical features, and its literary and cultural activities. Advertisements and notices featured in the magazine are considered noteworthy for understanding the post-war activities and needs of the era and are included in the analysis. The second part of the study presents examples of literary texts published in the magazine. In the final section, an analytical index is provided, which is expected to contribute to other researchers in their work. As a result of the magazine's examination, the influence of the social conditions of the period on publishing practices is highlighted, and the lingering effects of World War I on current events and the press are explored.

Keywords

World War I, Periodicals, Yeni Dünya, Literary Mobility

* Date of Arrival: 13.06.2025

Date of Acceptance: 29.10.2025

Citation: Kuzgun, H.Ş. (2025). Birinci Dünya Savaşı Sonrası Toplumsal ve Edebî Hareketliliği Süreli Yayınlar Üzerinden İncelemek: Yeni Dünya Dergisi Örneği. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 9: 1-33.

** Research Assistant, Malatya Turgut Özal University, Department of Turkish Language and Literature, New Turkish Literature, Malatya/TÜRKİYE, E-mail: halide.kuzgun@ozal.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8158-6485>

Исследование Социальной И Литературной Активности После Первой Мировой Войны На Примере Периодических Изданий: Журнал «Новый Мир»*

Халидэ Шейма КУЗГУН**

Аннотация

Оценки, основанные на непосредственном доступе к литературным текстам, являются одними из самых надежных инструментов в литературной историографии с точки зрения методологии. Тексты, полученные из периодических изданий, важны тем, что они проливают свет как на социальную, так и на культурную атмосферу эпохи. С целью интерпретации литературной и социальной динамики после Первой мировой войны на основе исторических фактов и документов в настоящем исследовании рассматривается журнал *Yeni Dünya*, который вышел в 1919 году и насчитывал всего пять выпусков. Отражая эпоху с разных точек зрения, *Yeni Dünya* анализируется относительно его потенциала в качестве источника для литературной историографии, издательской политики, технических характеристик, а также литературной и культурной активности. Реклама и объявления, опубликованные в журнале и несущие важность для понимания послевоенной активности и потребностей того времени, также включены в работу. Во второй части исследования представлены примеры литературных текстов, которые были изданы в журнале. В заключительном разделе приводится аналитический указатель, который, как предполагается, будет способствовать дальнейшим исследованиям. В результате анализа журнала подчёркивается влияние социальных условий того периода на издательскую практику, а также рассматривается, как последствия Первой мировой войны проявлялись в актуальной повестке и в жизни прессы.

Ключевые слова

Первая мировая война, Периодические издания, *Yeni Dünya*, Литературная динамика

* Дата поступления статьи: 13.06.2025

Дата принятия статьи: 29.10.2025

Цитирование: Kuzgun, H.Ş. (2025). Birinci Dünya Savaşı Sonrası Toplumsal ve Edebî Hareketliliği Süreli Yayınlar Üzerinden İncelemek: Yeni Dünya Dergisi Örneği. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 9: 1-33.

** Ассистент-научный сотрудник, Университет им. Тургута Озала, Факультет турецкого языка и литературы, Кафедра современной турецкой литературы, Малатья/ТУРЦИЯ, электронная почта halide.kuzgun@ozal.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8158-6485>